

KRONIKA DĚNÍ NA BALKÁNĚ

sestavila Veronika Neničková

1. ledna 2012 ◀

Zemřel Kiro Gligorov, makedonský právník a politik (narozený již 3. 5. 1917). Po 2.světové válce se podílel na ustavení Socialistické republiky Makedonie v rámci Jugoslávie, v níž zastával různé funkce až do 70. let, kdy mu bylo zakázáno dále se angažovat. Roku 1991 se stal prvním demokraticky zvoleným prezidentem nezávislé republiky Makedonie. Úřad opouštěl roku 1999 ve svých 82 letech, coby nejstarší prezident na světě.

22. ledna 2012 ◀

V Chorvatsku se konalo referendum o vstupu do EU. Připojení své země podpořily dvě třetiny voličů. Svůj hlas však přišly vyjádřit pouze necelých 44 % Chorvatů. Ministryně zahraničních věcí, Vesna Pusić, uvedla, že nízká volební účast není v Chorvatsku nijak neobvyklá.

15. února 2012 ◀

Velké protesty proti mezinárodní obchodní dohodě proti padělatelství ACTA, které zasáhly na přelomu ledna a února celou Evropu, se nevyhnuly ani jihovýchodní Evropě. V Bulharsku se protestovalo na čtrnácti místech po celé zemi (v Sofii asi čtyři tisíce lidí), v Rumunsku dokonce v devětadvaceti městech. Velké demonstrace proběhly i ve Slovinsku (Lublaň, Maribor), Chorvatsku (Záhřeb, Osijek), Srbsku (Bělehrad) a Řecku (Soluň, Patras). Bulharsko nakonec odmítlo ke smlouvě přistoupit. Slovinsko, které patřilo k prvním signatářům smlouvy, bylo mezi prvními zeměmi, které proces ratifikace pozastavily.

▶ 11. ledna 2012

Slovinští bratři a filmoví tvůrci, Boštjan a Žiga Virc, zaznamenali na internetu ohromný úspěch s trailerem ke svému dokumentárnímu dramatu "Houston, we have a problem!". Za pouhé dva dny (umístěno 9. ledna) mělo až 400 tisícům shlédnutí. Snímek totiž dává novou dimenzi konspiračním teoriím o roli Josipa Broze Tita v „závodě“ o první let na Měsíc. Autoři se inspirojí především knihou slovinského vědce Hermana Potočnika „Problem vožnje po vesolju – raketni motor“ (Problém cestování vesmírem – raketový motor) vydanou již r. 1928 a zvýšenou pozornost věnují diskutabilnímu faktu, že Tito dostal od posádky Apollo 11 kámen z Měsíce. Oba autoři doufají, že tato popularita jim zajistí zbylé prostředky nutné k dokončení a doufají, že film bude uveden roku 2014.

▶ 23. února 2012

Plaošnik 2014 – takový název nese projekt na výstavbu univerzitního komplexu v historickém srdci Ochridu, který by měl zahrnovat fakultu teologie a sociálních studií, muzea, galerie, školu konzervačních technik, památníky a konferenční sály. Plány předpokládají vstupní kapitál 9 milionů euro a dokončení roku 2014. Záměr však vyvolává obavy, aby kvůli přílišnému zasahování do prostředí nebyl Ochrid vyškrtnut ze seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO (zapsán již 1979), jak již varovala generální ředitelka, Irina Bokova, při své poslední návštěvě loni v létě. Tanja Paskaleva Buntaševska, ředitelka ochridského muzea, však tvrdí, že projekt je natolik šetrný, že jeho realizace status města neohrozí.

24. února 2012 ◀

Rumunsko se na svůj dnešní den zamilovaných (Dragobete) zapsalo do Guinnessovy knihy rekordů jako místo, kde byl napsán nejdelší milostný dopis na světě. Akce probíhala v Bukurešti od 12 do 22 hodin, během nichž mohli kolemjdoucí přispívat svými milostnými vzkazy. Nejdelší milostný dopis na světě obsahuje 1468 příspěvků.

1. března 2012 ◀

Srbsko oficiálně získalo status kandidátské země do EU. Země to oslavila 3. března, kdy v Bělehradě zazněla Beethovenova Óda na radost, hymna EU, v podání srbských trumpet. Dále bylo na pořadu Užičko kolo, tradiční srbský tanec, do kterého se zapojil nejen prezident Boris Tadić, ale také bělehradský starosta Dragan Đilas, ministr obrany Dragan Šutanovac a ministr zemědělství Dušan Petrović. Podle průzkumu provedeného EIO v prosinci 2011 však podporuje vstup země do EU pouze 51 % obyvatel.

9. března 2012 ◀

Chorvatský parlament ratifikoval Smlouvu o vstupu do EU, podepsanou 9. 12. 2011 v Bruselu prezidentem Ivem Josipovičem a premiérkou Jadrankou Kosorovou. Se členstvím musí souhlasit všech 27 zemí EU. Dosud svůj souhlas vyjádřilo Slovensko, Maďarsko, Bulharsko, Itálie a Malta. Jednání o vstupu se vedla již od října 2005. Byla tedy nejdelší ze všech 12 států, které vstoupily do EU od roku 2000, zejména díky nevyřešeným vztahům se Slovinskem. Chorvatsko by se mělo oficiálně stát členem EU 1. 7. 2013.

▶ **25. února 2012**

Starosta Skopje, Koce Trajanovski, promluvil o svém záměru ve městě zavést tramvajovou dopravu. Zájem o zakázku zatím projevil podniky z Francie, Polska, Chorvatska, Německa a Česka. Výsledky výběrového řízení jsou očekávány v květnu/červnu. Projekt by měl začít ke konci roku a stát přes 140 milionů euro. První tramvaje by městem mohly jezdit za 2–3 roky.

▶ **8. března 2012**

Poprvé byla v albánském překladu vydána kniha Mein Kampf. Uvedené, dříve neznámé vydavatelství, Belina H, není registrováno v albánském obchodním rejstříku. Bequir Haluli, který se prezentuje jako vydavatel, nemá v Albánii registrovanou žádnou firmu. Albánský úřad na ochranu autorských práv mu již udělil pokutu, neboť Haluli nezískal od Bavorska práva na překlad.

▶ **10. března 2012**

Během prvních dvou měsíců roku již podalo daňové přiznání 70 tisíc obyvatel Bulharska, z čehož 6 300 tak učinilo vyplněním formuláře online. Prozatím vyplývá, že 40 nejbohatších Bulharů v loňském roce vydělalo přes 70 milionů euro. Daňové přiznání lze v Bulharsku podávat do 2. května.

▶ **4. dubna 2012**

Bulharsko dostane od Turecka příspěvek ve výši 6 milionů eur na stavbu největší mešity v zemi. Mešita bude stát v jihobulharském městě Kardžali, kde žije také početná turecká komunita. Stávající mešita v Kardžali je již pro věřící v regionu nedostačující. Nová stavba bude schopna pojmout až 1500 příchozích a bude viditelná z jakéhokoli bodu města.

6. dubna 2012 ◀

11 541 rudých židlí v 825 řadách se táhlo jako řeka po sarajevské ulici Maršála Tita na památku životů ztracených během obléhání 1992–1996, započatého právě šestého dubna.

Letos poprvé město uspořádalo u této příležitosti oficiální program. V jeho rámci herečka Jasmina Diklić zarecitovala báseň „Zpráva z obleženého města“ polského básníka Zbigniewa Herberta, stovky žáků se připojily k dětskému sboru v písni o míru aj. Zahraniční reportéři a fotografové, kteří podávali zprávy z obléhaného Sarajeva, se sešli v hotelu Holiday Inn, kde sdíleli své vzpomínky a názory. Bojovníci za občanská práva diskutovali na mostě Suady a Olgy, pojmenovaném po 2 prvních obětech, o tom, proč ani po 20 letech jsou v zemi popírány válečné zločiny.

11. dubna 2012 ◀

Princ Harry strávil Velikonoce v rodinném sídle na rumunském venkově. Během své první neoficiální návštěvy země se projel Transylvánií na motorce a ochutnal místní slivovici.

19. dubna 2012 ◀

Černohorská nevládní nezisková organizace navěsila před budovu parlamentu pánské bílé spodní prádlo se jmény členů vlády jako dárek premiéru Igoru Lukšićovi v reakci na zprávu, že si koupil spodní prádlo za státní peníze během své oficiální návštěvy Estonska. Zástupce organizace Dejan Milovac uvedl, že protestní akce je též zaměřena proti plánovanému zavedení nových daní z mobilních karet, kabelové tv a elektrické energie.

2. května 2012 ◀

Makedonie hodlá ve Skopje vybudovat nemocniční centrum, které by sjednocovalo všechna nemocniční zařízení pod jednou střechou. Se stavbou se plánuje začít příští léto a má trvat 3 roky. Odhadovaný rozpočet sahá do výše 60 milionů eur, bez nemocničního vybavení, s jehož výměnou se již začalo, jak uvedl ministr zdravotnictví Nikola Todorov.

▶ **10. dubna 2012**

V kostele sv. Demetria ve Skopje údajně došlo k zázraku. Freskám na zdech se prý přes noc zvýraznily kontury a svatozáře znatelně zesvětlaly. Zástupy lidí z celé země stojí frontu, aby mohli fresky zhlédnout na vlastní oči. Dostavil se také arcibiskup Štěpán a premiér Nikola Gruevski. Místní kněžstvo úkaz připisuje patronovi kostela, sv. Demetriovi, který takto reaguje na sníženou popularitu kostela pro věřící poté, co vloni na stejné ulici započala rozsáhlá výstavba. Jiní to považují za výsledek chemické reakce či dokonce podvod. Vědci v současnosti zkoumají, zda lze úkaz vysvětlit přírodními zákony.

▶ **12. dubna 2012**

Srbská policie našla v Bělehradě obraz postimpresionistického malíře Paula Cézanna. Obraz v hodnotě milionů eur byl ukraden z Žürichu roku 2008. Tato policejní akce byla připravována několik měsíců dopředu a zahrnovala mezinárodní kooperaci.

▶ **25. dubna 2012**

Albánie oslaví stoleté výročí své nezávislosti na Osmanské říši stavbou 8 metrů vysokého památníku s národními symboly, který bude umístěn v centru hlavního města. K tomuto úkolu byli po konkurzu vybráni mnichovští architekti, Visar Obrija a Kai Roman Kiklas.

4. května 2012 ◀

Nová socha římského vládce Trajána nesoucího dáckého vlka vyvolává v obyvatelích Bukurešti smíšené pocity. Část z nich pohoršuje nahota sochy a mají tendence ji zakrývat a podivné rameno vystupující z tlamy zvířete, jež má symbolizovat dáckou vlajku. Mihai Oroveanu, ředitel Národního muzea moderního umění, však obdivuje dílo pro jeho modernost a profesionalitu. Socha je dílem dnes již nežijícího Vasileho Gorduze, který vyrobil tři identické sochy. Zbylé dvě stojí v Seville a Římě.

14. května 2012 ◀

V centru Skopje započala kontroverzní výstavba 30 metrů vysokého kostela z bílého vápence, dalšího prvku projektu Skopje 2014.

Roku 2009 muslimská menšina reagovala požadavkem povolení k vystavění v tom případě také mešity, jiní kritizovali výstavbu církevního objektu za státní peníze. V březnu téhož roku došlo ke střetu radikálních věřících se studenty architektury, kteří nesouhlasili s konceptem z hlediska designu. Premiér Nikola Gruevski označil studentskou nespokojenost za dílo opozice. Pro zklidnění situace byla půda věnována Makedonské pravoslavné církvi, aby mohla být formálně uvedena jako investor, a poloha posunuta o několik set metrů dále od hlavního náměstí. „Gruevského kostel“ ve tvaru kříže má být zasvěcen sv. Konstantinovi a Heleně.

22. května 2012 ◀

V centru Skopje byla vztyčena další bronzová socha. Je 29 metrů vysoká a má představovat krále Filipa Makedonského. Na rozdíl od sochy svého syna je otec v pozici ve stoje.

▶ **6. května 2012**

150 tisíc srbských voličů se rozhodlo znevažít 1. kolo prezidentských voleb vhozením neplatného lístku. Lístky byly buď prázdné či pokreslené hesly a malůvkami zesměšňujícími všechny srbské politické strany. Srbská odnož Anonymous některé z nich zveřejnila na své facebookové stránce. Ve druhém kole 20. května zvítězil nad kandidátem Demokratické strany Borisem Tadićem předseda Srbské pokrokové strany Tomislav Nikolić.

▶ **15. května 2012**

Asi 100 Makedonců se v neděli sešlo a nabídlo, že se rádi nechají najmout na stání na skopském mostě a vytvoří tak první živoucí lidské ohrazení poté, co městská rada oznámila, že výměna ohrazení stávajícího mostu s dekorací národními lidovými motivy bude stát 1,7 milionu eur. K podržení absurdního utrácení peněz skupina polepila celé ohrazení falešnými stoeurovými bankovkami. Město označilo akt za politicky motivovaný.

▶ **23. května 2012**

FIFA udělila národnímu fotbalovému týmu Kosova právo hrát oficiální přátelská utkání. Prezident Srbské fotbalové asociace, Tomislav Karadžić, prohlásil, že informaci bude prověřovat, ale dokud Kosovo nebude členem OSN, Srbsko žádné takové rozhodnutí neuzná.

24. května 2012

Rada pro zavedení míru rozhodla o ukončení činnosti dozorčího orgánu ustanoveného v Brčku roku 1995, aby pomáhal udržet v pohraniční oblasti klid a mír. Rada totiž dospěla k názoru, že místní obyvatelstvo učinilo velké pokroky ve vzájemné snášenlivosti a kooperativitě, a dohledu k 31. srpnu již nebude potřeba.

28. května 2012

Bronzová socha nahého Prométhea, vztyčená nedávno ve Skopje před budovou parlamentu, byla přioděna bronzovou bederní rouškou po několika dnech stěžování ze strany blíže nespécifikovaných organizací žen. Savka Todorova, vedoucí největší z nich (SOZM), však uvedla, že její organizace žádnou stížnost nevznesla. Nahý muž prý neznamena žádný problém, problémem jsou sochy nahých žen pojímané jako pouhé dekorace.

30. května 2012

Rumunská policie zatkla 12 klíčových osob údajně aktivních v rumunské odnoži hackerského uskupení Anonymous. Vůdcem skupiny byl 24-letý Gabriel Balaneasa, který spolu se dvěma dalšími uskupení v Rumunsku založil. Skupina napadla celkem 29 domácích i zahraničních webových stran. Motivem bylo vyjádření nespokojenosti se současnou podobou vztahu Rumunsku a Mezinárodního měnového fondu. Skupina zdvojnásobila svou aktivitu poté, co země podepsala dokument ACTA.

25. května 2012

Stovky jugonostalgiků z celé bývalé Jugoslávie se shromáždily v mauzoleu Josipa Broze Tita, aby oslavily Den mládeže a se zpožděním státníkovy 120. narozeniny. Na slavnosti vlály jugoslávské vlajky a zazněla tradiční píseň „Druže Tito, mi ti se kunemo“. Účastníci měli na sobě trička a odznaky s Titem. Bylo možné slyšet hesla jako „Nikdy se nám nežilo lépe než za Tita!“ či „Vrať se a obnov naši důstojnost!“

29. května 2012

Po gigantické soše Alexandra Velikého z loňského roku a soše jeho otce Filipa z minulého týdne čeká centrum Skopje další socha – 30 metrů vysoká Matka Tereza. Její plánované umístění nedaleko Alexandra však budí v některých obyvatelích města rozpaky – nejčastěji kritizují estetickou nesmyslnost blízkosti těchto dvou soch a přílišný počet podobných gigantických objektů v centru. Co více, několikametrová bronzová socha Matky Terezy již ve městě stojí.

Dětská kniha básniček o Novaku Djokovićovi *Kad porastem biću Nole* (Až vyrostu, budu Nole) vyvolala nelibost u rodičů i rodiny sportovce. Kniha byla uvedena do prodeje v některých srbských školách, ale rychle se na ni snesly negativní reakce kvůli propagování gamblerství. Problém vyplynul na povrch, když rozhořčená matka z Nového Sadu uveřejnila na Facebooku oskenovanou báseň „Ja se kladim na Noleta“: „Ima jedna kladiona / tamo na kraj stadiona / u koju bi svaki dinar / ko poslednje zrno mlinar / i najbolji miris s cveta / založio na Noleta“. Mluví Djoković uvedl, že kniha byla publikována bez sportovcova vědomí a proti autorovi budou podniknuty právní kroky. Básník Blagoje Baković se hájí, že jde o nedorozumění a pošle sportovcově rodině jeden výtisk. Vydavatelem knihy je samostatná vydavatelsko-propagandistická agentura Jabučka gora Mijljky Baković.

1. června 2012 ◀

Výzkum Centra mírových studií bělehradské univerzity prokázal, že srbské a albánské děti na Kosovu se učí rozdílné verze dějin, přičemž obě jsou chybné. Srbské i albánské učebnice jsou prý plné stereotypů, generalizací a černobílého vnímání minulosti. Vědec Goran Tepsic považuje za nejkurióznější, že Srbové i Albánci užívají k označení těch druhých stejná slova – násilnický, zloději, diskriminující. Albánci ještě Srby označují jako genocidní. Také se navzájem obvinují z krádeže hrdiny – Srbové si nárokují Skanderbega, Albánci Miloše Obiliće, vystupujícího v jejich dějinách jako Millosh Kopiliqi. Albánské učebnice obsahují pětkrát více stereotypů než srbské.

2. července 2012 ◀

Mezinárodní řídicí skupina pro Kosovo (ISG) se rozhodla ukončit mezinárodní dohled nad Kosovem. Od tohoto data již mezinárodní úřady nezasahují do rozhodnutí vlády v Prištině. Kosovští Albánci spatřují v této události historický přelom a odrazový můstek k novým perspektivám pro Kosovo. Srbové se obávají nebezpečí útlaku ze strany albánské většiny.

27. července 2012 ◀

Důvěru v parlamentu (142 z 250 poslanců) získala nová srbská vláda, kterou tvoří Srbská pokroková strana, koalice Srbská socialistická strana – Strana sjednocených penzistů Srbska – Jednotné Srbsko a koalice Sjednocené regiony Srbska. Ministerským předsedou se stal socialista Ivica Dačić, bývalý tiskový mluvčí Slobodana Miloševiče.

25. srpna 2012 ◀

Důvěru v parlamentu (142 z 250 poslanců) získala nová srbská vláda, kterou tvoří Srbská pokroková strana, koalice Srbská socialistická strana – Strana sjednocených penzistů Srbska – Jednotné Srbsko a koalice Sjednocené regiony Srbska. Ministerským předsedou se stal socialista Ivica Dačić, bývalý tiskový mluvčí Slobodana Miloševiče.

▶ **30. června 2012**

Důl na rtuť ve slovinské Idriji, který se pyšní více než pětisetletou tradicí, byl současně s dolem ve Španělském Almadénu (společný projekt nazvaný „Dědictví rtuti“) zapsán na listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Slovinsko tímto získalo třetí památku v prestižním seznamu.

▶ **18. července 2012**

Sebevražedný útočník odpálil bombu s izraelskými turisty na letišti Sarafovo u Burgasu v Bulharsku. Při atentátu zahynulo 8 lidí – 6 turistů z Izraele, bulharský řidič a samotný atentátník. Dalších 32 lidí skončilo v nemocnici. Přestože se k útoku nikdo nepřihlásil, pravděpodobně za ním stojí šíitská militantní organizace Hizballáh.

▶ **17. srpna 2012**

Rumunsko si z Londýna přivezlo 9 medailí, z čehož 2 jsou zlaté. Pro své olympioniky vyznačilo odměnu 5 milionů euro, což je obecně v zemi vnímáno jako příliš vysoká suma. Premiér Victor Ponta však oponuje, že výsledek je skvělý v poměru s nízkými investicemi, které země na sport vyznačila, a tak to chce sportovcům vynahradit. Radost mu nekazí ani fakt, že pro Rumunsko to je nejslabší výsledek od roku 1964. Srbsko své olympijské vítěze odměňovalo průměrně 30 tisíce eury, byty v Bělehradě a státní rentou. Házenkářky získaly pro Černou Horu první olympijskou medaili - stříbrnou, za kterou si vysloužily 25 tisíc euro, ovšem z nestátní kapsy. Bosna slíbila až 50 tisíc euro za zlatou medaili, nicméně nezískala žádnou.

